

THỰC TIỄN PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH NHÀ TRƯỜNG Ở TRƯỜNG THCS&THPT NGUYỄN TẮT THÀNH

GS.TS. NGUYỄN VĂN MINH*

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013, Hội nghị Trung ương 8 khóa XI đã chỉ rõ: “*tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và đồng bộ các yếu tố cơ bản của giáo dục (GD), đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học*”. Trường Đại học Sư phạm (ĐHSP) Hà Nội có sứ mệnh và trọng trách đặc biệt trong công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục và đào tạo (GD-ĐT) nước nhà. Đây là yêu cầu mới đối với Nhà trường trong việc xác định nhiệm vụ trọng tâm đáp ứng yêu cầu đổi mới GD. Việc thay đổi nhận thức và tạo sự đồng thuận trong toàn thể cán bộ, giáo viên trong Nhà trường có ý nghĩa hết sức quan trọng.

Trong quá trình thực hiện đổi mới GD, Bộ GD-ĐT đã chú trọng việc phát triển chương trình GD nhà trường phổ thông. Năm học 2013-2014, Bộ GD-ĐT đã có Công văn hướng dẫn số 791/HD-BGDĐT về việc triển khai thực hiện thí điểm phát triển chương trình GD nhà trường phổ thông ở 6 đơn vị trong toàn quốc, trong đó có Trường ĐHSP Hà Nội và Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Tiếp theo Công văn số 791/HD-BGDĐT, ngày 25/6/2013 là Công văn số 5555/BGDĐT-GDTrH, ngày 8/10/2014 và nhiều văn bản chỉ đạo của Bộ GD-ĐT về đổi mới sinh hoạt tổ nhóm chuyên môn, đổi mới phương pháp dạy học và kiểm tra, đánh giá,... đã được ban hành. Đây là những chỉ đạo, là cơ sở định hướng quan trọng để các trường thực hiện phát triển *Chương trình GD nhà trường phổ thông*.

Sau ba năm thí điểm và triển khai chương trình GD nhà trường, nhiều vấn đề lí luận về GD và quản lí GD mới đã được áp dụng, nhiều kinh nghiệm đã được chia sẻ và nhân rộng. Những thách thức ban đầu trong việc xây dựng và triển khai chương trình nhà trường đã trở thành những cơ hội để phát triển chương trình nhà trường Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Đáp ứng nhu cầu trao đổi, phản biện và phổ biến những kết quả nghiên cứu, những kinh nghiệm của các nhà khoa học, các nhà giáo, các cán bộ quản lí GD, Trường ĐHSP Hà Nội tổ chức Hội thảo khoa học với chủ đề “*Phát triển chương trình GD nhà trường - kinh nghiệm thực tiễn ở Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*”.

Ban tổ chức đã nhận được hơn 50 báo cáo từ các nhà khoa học của Trường ĐHSP Hà Nội, các nhà quản lí, giáo viên và học sinh (HS) Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Chúng tôi đặc biệt đánh giá cao sự đóng góp của các thầy giáo, cô giáo đang trực tiếp giảng dạy ở Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Là những người trực tiếp xây dựng, triển khai và phát triển chương trình nhà trường, mặc dù chưa có nhiều kinh nghiệm viết báo cáo khoa học, nhưng các thầy, cô đã rất nỗ lực chắt lọc những kinh nghiệm, những kết quả thực tế thành những bài viết chất lượng, có giá trị thực tiễn. Các báo cáo tại Hội thảo tập trung vào các nội dung chủ yếu sau:

1. Cơ sở lí luận và định hướng triển khai chương trình nhà trường phát triển năng lực HS. Đây là nội dung được những nhà quản lí GD các cấp quan tâm, với các báo cáo của những nhà khoa học GD đến từ các Khoa, Viện Nghiên cứu Sư phạm của Trường ĐHSP Hà Nội. Một số báo cáo tập trung vào cơ sở lí luận của việc phát triển chương trình nhà trường nhằm đáp ứng nhu cầu đổi mới căn bản, toàn diện GD như “*Phát triển chương trình nhà trường*” của PGS.TS. Nguyễn Thị Bích Hiền - Khoa Quản lí GD hay “*Những vấn đề lí luận cơ bản về hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong chương trình GD phổ thông mới của Việt Nam*” của ThS. Nguyễn Thị Hằng - Viện Nghiên cứu Sư phạm; Báo cáo của GS.TS. Đỗ Hương Trà và TS. Tưởng Duy Hải - Khoa Vật lí “*Những thách thức tiềm ẩn của dạy học tích hợp ở trường phổ thông*” tập trung phân tích cơ sở lí luận và những thách thức trong việc dạy học tích hợp ở trường phổ thông. Đặc biệt quan trọng là những báo cáo chi tiết về việc lập kế hoạch, triển khai và giám sát việc thực hiện chương trình GD nhà trường của Hiệu trưởng Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, ThS. Nguyễn Thị Thu Anh. Những kinh nghiệm quý giá của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành là cơ sở tốt để những cơ sở GD khác trong cả nước có thể tham khảo và xây dựng cho mình chương trình GD nhà trường riêng, phù hợp.

* Hiệu trưởng Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

2. Kinh nghiệm tổ chức các hoạt động dạy học trong nhà trường phổ thông để phát triển năng lực HS. Đây là nội dung được đề cập nhiều nhất, chú trọng những vấn đề chính của đổi mới GD và nhận được nhiều sự quan tâm của các trường phổ thông, đó là:

- **Quy trình xây dựng chương trình môn học theo định hướng phát triển năng lực HS** như: “*Định hướng phát triển năng lực giao tiếp cho HS trong chương trình nhà trường môn Ngữ văn THPT Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*” của TS. Trịnh Thị Lan - Tổ Văn THPT; “*Quy trình xây dựng và triển khai kế hoạch dạy học môn GD công dân*” của nhóm tác giả TS. Nguyễn Thị Thu Hoài, Nguyễn Thị Thu Hà - Tổ GD công dân.

- **Đổi mới hình thức sinh hoạt tổ nhóm chuyên môn, đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học, kiểm tra, đánh giá theo định hướng phát triển năng lực người học** như: “*Tăng cường tính tự chủ trong các tổ/nhóm chuyên môn - một giải pháp quan trọng để xây dựng và thực hiện chương trình nhà trường*” của ThS. Lê Thị Thu - Tổ Lịch sử, “*Phát triển năng lực giải quyết vấn đề thông qua dạy học Hoá học cấp THCS ở Trường THCS&THPT*” của ThS. Ngọc Châu Vân - Tổ Hoá học, “*Hồi ứng trải nghiệm và tổ chức hoạt động hồi ứng trải nghiệm của bạn đọc HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành trong dạy học Ngữ văn*” của PGS.TS. Phạm Thị Thu Hương - Tổ Ngữ văn THPT.

- **Xây dựng và triển khai các chủ đề tích hợp liên môn:** “*Quy trình xây dựng và tổ chức dạy học chủ đề tích hợp liên môn cho HS lớp 10 Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*” của ThS. Đặng Tiên Dung - Tổ Địa lí, “*Xây dựng và triển khai các chủ đề tích hợp liên môn*” của ThS. Võ Thị Hải - Tổ Sinh, Công nghệ; “*Xây dựng và triển khai hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong dạy học công nghệ*” của nhóm tác giả Nguyễn Tiến Dũng, ThS. Vũ Thị Cẩm Tú - Nhóm Công nghệ,...

Việc xây dựng, triển khai, điều chỉnh chương trình dạy học cụ thể ở từng môn học đã được tái hiện rõ nét trong từng báo cáo của các tổ chuyên môn. Đó là nỗ lực đổi mới phương pháp, hình thức tổ chức dạy học, đổi mới kiểm tra, đánh giá, xây dựng chủ đề tích hợp liên môn hay tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo. Các báo cáo đã tổng kết những kinh nghiệm thực tiễn tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành và đưa ra một số định hướng, giải pháp nhằm nâng cao chất lượng dạy và học.

3. Xây dựng và tổ chức các hoạt động GD nhằm phát triển toàn diện HS. Mục tiêu cao nhất

của chương trình nhà trường chính là phát triển toàn diện năng lực của người học. Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành đã phân tích các điều kiện kinh tế xã hội của địa phương, huy động được các nguồn lực để tổ chức nhiều hoạt động GD có ý nghĩa. Các bài viết tham gia hội thảo là kinh nghiệm của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành trong việc xây dựng và triển khai các hoạt động GD nhằm phát huy tối đa năng khiếu và năng lực của HS:

- **Xây dựng và triển khai chương trình Nghệ thuật, Thể thao trong nhà trường** như: “*Tổ chức dạy học phân hóa theo mô hình câu lạc bộ (CLB) thể thao nhằm nâng cao chất lượng dạy và học cho HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*” của nhóm tác giả TS. Ngô Việt Hoàn, thầy giáo Vũ Hồng Hải - Tổ GD Thể chất, bài viết: “*GD nghệ thuật theo định hướng phát triển năng lực HS tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành qua mô hình CLB*” của thầy giáo Bùi Ngọc Chu - Tổ Nghệ thuật.

- **Xây dựng chương trình hoạt động của các CLB HS** như: “*CLB Phóng viên - Một mô hình CLB định hướng hiệu quả*” của ThS. Đinh Lưu Hoàng Thái - Tổ Ngữ văn THCS; về hoạt động nghiên cứu khoa học HS “*Phát triển năng lực nghiên cứu khoa học của HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành thông qua hoạt động của CLB khoa học*” của ThS. Nguyễn Tiến Long.

- **Xây dựng và triển khai các hoạt động trải nghiệm sáng tạo nhằm phát huy tối đa năng lực người học** như: “*Xây dựng và tổ chức các dự án vì cộng đồng cho HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*” của ThS. Trần Thị Thuý - Tổ Ngữ văn THCS.

Các báo cáo vừa là những kinh nghiệm thực tế của các nhà giáo trực tiếp triển khai các hoạt động GD, vừa là những ví dụ cụ thể từ việc lập kế hoạch đến triển khai, duy trì và phát triển các hoạt động,... để các trường phổ thông có thể tham khảo.

Điều thú vị trong Hội thảo là những báo cáo của HS, đối tượng của chương trình GD nhà trường như: “*CLB Tổ chức sự kiện (EOC) - Nơi sáng tạo không ngừng của những nhà lãnh đạo tài ba*” của các em Giang Mĩ Hạnh, Nguyễn Như Quỳnh - HS lớp 11D3, “*Xây dựng và tổ chức hoạt động của CLB khoa học nhằm phát triển khả năng sáng tạo và năng lực lãnh đạo của HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành*” của các em Phạm Minh Hoàng (12A2) và Nguyễn Hải Đăng (11A1) hay báo cáo “*CLB Mĩ thuật (MCO) - Nơi kết nối đam mê hội họa, truyền thông*” của các em Lê Minh Phương, Trịnh Diệu Linh, Trịnh Hiếu Anh - HS lớp 11D3. Đó là những minh chứng sinh động cho tinh thần tích cực, năng động, sáng tạo, tự

(Xem tiếp trang 3)

lực của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Vượt qua mục tiêu xây dựng một trường phổ thông chuẩn mực, chất lượng cao để làm môi trường cho sinh viên thực hành sư phạm, Trường ĐHSP Hà Nội đã tạo ra một mô hình trường học thực tiễn có thể áp dụng tốt nhất những kết quả nghiên cứu về giáo dục, về dạy học có chất lượng.

Nội dung các bài viết đăng trên Tạp chí Giáo dục phục vụ Hội thảo của Trường có chất lượng cao, thể hiện được cơ sở lý luận, cơ sở thực tiễn trong quá trình thực hiện chương trình thí điểm. Đây là tài liệu tham khảo quý báu cho các trường khác cùng thực hiện theo tinh thần Công văn hướng dẫn số 791/HD-BGDĐT và là cơ sở để Bộ GD-ĐT đối chiếu, xây dựng các hướng dẫn, định hướng về phát triển chương trình nhà trường trong cả nước. Đặc biệt, Hội thảo cũng thu hút được sự đóng góp tích cực của các nhà khoa học thuộc Trường ĐHSP Hà Nội - những người cộng tác chặt chẽ với Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành trong quá trình phát triển chương trình nhà trường và xây dựng môi trường đào tạo sinh viên ngay trong quá trình phát triển chương trình giáo dục định hướng phát triển năng lực HS của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.

Các bài viết về hoạt động dạy học, hoạt động giáo dục đã triển khai, những bài học kinh nghiệm của giáo viên cho thấy nỗ lực đổi mới của thầy cô trong việc xây dựng và phát triển chương trình nhà trường là đáng

được trân trọng. Các thầy cô đã khắc họa hình ảnh mới về giáo viên - những nhà khoa học giáo dục ở nhà trường phổ thông. Trong Tạp chí còn có bài viết của HS, đây là phần thú vị nhất của hội thảo lần này, khi chính các em - những sản phẩm của đổi mới trong nhà trường được nêu lên quan điểm, tiếng nói của mình trong một hội thảo khoa học giáo dục bàn về chính các em. Sự tự tin, sáng tạo, niềm vui học tập của HS thể hiện rõ các em không chỉ là đối tượng mà chính là chủ thể của hoạt động giáo dục. Đó là mục tiêu mà mỗi nhà trường cần hướng tới, là thành quả lớn nhất của chương trình nhà trường mà Bộ GD-ĐT mong muốn xây dựng và triển khai trong cả nước.

Những kết quả đạt được sau 3 năm triển khai chương trình nhà trường của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành và Trường ĐHSP Hà Nội cho thấy sức sáng tạo của đội ngũ giáo viên và HS là vô tận nếu được tạo cơ chế, hỗ trợ điều kiện và động viên, khuyến khích kịp thời. Những việc mà nhà trường đã, đang thực hiện là rất tích cực và hiệu quả, rất đáng được trân trọng và biểu dương, là điểm sáng có thể chia sẻ kinh nghiệm trong toàn quốc, góp phần tích cực vào công cuộc đổi mới giáo dục phổ thông và đào tạo sư phạm.

Hội thảo *Phát triển chương trình nhà trường* lần này là cơ hội để tổng kết, trao đổi kinh nghiệm, chỉ rõ kết quả và vấn đề cần giải quyết, qua đó đề xuất ý kiến, tiếp tục điều chỉnh để thực hiện tốt hơn trong những năm học tới. □

Thực tiễn phát triển chương trình...

(Tiếp theo trang 5)

tin của HS, là kết quả đáng biểu dương của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành khi triển khai chương trình GD nhà trường.

4. Hình thành năng lực phát triển chương trình nhà trường cho sinh viên (SV) sư phạm

Bài viết *"Thực hành sư phạm gắn với phát triển chương trình nhà trường phổ thông"* của TS. Trịnh Thị Lan đã thể hiện những tác động tích cực của phát triển chương trình nhà trường tới việc nâng cao hiệu quả công tác thực hành sư phạm; bài viết *"Vai trò của trường thực hành trong bồi dưỡng năng lực xây dựng chương trình nhà trường cho SV sư phạm"* của PGS. TS. Đỗ Hương Trà và TS. Tưởng Duy Hải đã phân tích sự cần thiết của việc kết hợp giữa nghiên cứu cơ sở lý luận xây dựng chương trình nhà trường và thực tiễn dạy học trong trường phổ thông để bồi dưỡng năng lực dạy học tích hợp, năng lực xây dựng chương trình nhà trường cho SV Trường ĐHSP Hà Nội.

Tham gia các hoạt động thực hành sư phạm và rèn luyện kỹ năng tại Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, SV được quan sát các hoạt động dạy học, được học hỏi các phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực trong mỗi giờ học, được trải nghiệm các hoạt động GD,... qua đó SV được phát triển các năng lực dạy học bộ môn, năng lực phát triển chương trình nhà trường.

Các bài viết tham dự hội thảo không chỉ là những bản báo cáo khoa học mà còn là những trăn trở để sáng tạo, là lòng nhiệt tình, tâm huyết, là những vất vả và cả những niềm vui,... trong hành trình không mệt mỏi của các nhà giáo Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành khi thực hiện chương trình nhà trường.

Những kinh nghiệm thực tiễn và những định hướng, giải pháp của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành được đề xuất trong Hội thảo là rất đáng trân trọng. Tuy vậy, vẫn còn nhiều thách thức, nhiều khó khăn cần phải giải quyết. Hi vọng các nhà khoa học, các nhà giáo tiếp tục tập trung trí tuệ, tìm kiếm các giải pháp để thực hiện thành công chương trình nhà trường và góp phần tích cực vào sự nghiệp đổi mới GD. □